

Asia C-507/23**Ennakkoratkaisupyyntö****Jättämispäivä:**

8.8.2023

Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin:

Augstākā tiesa (Senāts) (ylin tuomioistuin, Latvia)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

7.8.2023

Kantaja ensimmäisessä oikeusasteessa ja valittaja kassaatioasiassa:

A

Vastaaja ensimmäisessä oikeusasteessa ja muu osapuoli kassaatioasiassa:

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs (Kuluttajansuojaviranomainen)

[– –]

Latvijas Republikas Senāts (Latvian tasavallan ylin tuomioistuin)**VÄLIPÄÄTÖS [– –]**

Riika, 7.8.2023

Tämä jaosto [– –] [jaoston kokoonpano]

[– –] on tutkinut kysymyksen ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä Euroopan unionin tuomioistuimelle sellaisen kassaatiovalituksen yhteydessä, jonka A on tehnyt Administratīvā apgabaltiesan (ylempi hallintotuomioistuin, Latvia) 20.5.2023 antamasta tuomiosta, siltä osin kuin se koskee henkisen kärsimyksen korvaamista, hallintoriidassa, joka oli pantu vireille A:n kanteella, jossa vaadittiin tuomioistuinta lopettamaan ja toteamaan lainvastaiseksi kuluttajansuojaviraston toiminta eli se, että tämä on käyttänyt ja levittänyt kantajan henkilötietoja [audiovisuaalisessa] tarinassa ilman hänen lupaansa, samoin kuin määräämään henkisestä kärsimyksestä suoritettavasta korvauksesta.

Taustaa

Tosiseikat

1 [Latvijas Republikas] Senātsissa on pantu vireille kassaatiomenettely asiassa, jossa ovat vastakkain ensimmäisessä oikeusasteessa kantajana ollut A, joka on erittäin tunnettu toimittaja ja autoalan asiantuntija Latviassa, ja kuluttajansuojaviranomainen ja joka koskee sitä, että kyseinen viranomainen oli käsitellyt luvattomasti kantajan henkilötietoja levittämällä videota.

Kuluttajansuojaviranomainen toteutti tiedotuskampanjan, jonka yhteydessä se levitti useilla verkkosivuilla videota, jonka otsikkona oli ”Pārbaudi – Pērc – Lietoto sociālais eksperiments” (”Sosiaalinen koe ”Tarkista – Osta – Käytetty tavara”). Video toteutettiin viestinä, joka osoitettiin kuluttajille ja jossa käsiteltiin erilaisia merkittäviä riskejä, joita heille saattoi aiheutua heidän ostaessaan käytetyn auton. Videossa kehoitettiin kuluttajia tarkastamaan myyjien henkilöllisyys ja maine ja olemaan varovaisia, koska epärehelliset kauppiat voivat käyttää epärehellisiä keinoja ja yrittää jäljitellä julkisuudesta tunnettuja asiantuntijoita lisätäkseen tällä tavoin vilpillisesti kuluttajan luottamusta tietyn ajoneuvon myyjään ja saadakseen hänet hankkimaan ajoneuvo, joka on teknisestä tai jostain muusta näkökulmasta sopimaton. Tarinan kertoja imitoi kantajan ääntä, puhui puhelimesta hänelle ominaisella tyyllillä ja käytti samanlaista päähinettä kuin kantaja oli käyttänyt muissa ohjelmissa. Tarinassa nähtiin luettelo, jonka otsikkona oli ”[A:n] tyypilliset puheenparret”, ja siihen sisältyi ohjelman ”TE!” [”Tässä!”] jakso, jossa kantajan nähtiin ja kuultiin puhuvan.

Koska kantaja oli tyytymätön siihen, missä muodossa hänen henkilöahmoaan käytettiin videolla, hän vastusti tällaisen tarinan toteuttamista ja levittämistä. Sitä näytettiin kuitenkin useilla verkkosivuilla, ja se on edelleen saatavilla verkossa.

Kantaja pyysi kuluttajansuojaviranomaista lopettamaan videon esittämisen, pyytämään julkisesti anteeksi hänen maineelleen aiheuttamaansa vahinkoa ja suorittamaan korvausta tästä henkisestä kärsimyksestä. Kyseinen viranomainen ei noudattanut tätä pyyntöä.

Kantaja nosti tuomioistuimessa kanteen, jossa hän vaati kuluttajansuojaviranomaisen toimenpiteen toteuttamista lainvastaiseksi ja tämän velvoittamista esittämään anteeksipyyntö ja suorittamaan hänelle 2 000 euron korvaus henkisestä kärsimyksestä.

2 Administratīvā rajona tiesa (alueellinen hallintotuomioistuin, Latvia) hyväksyi kanteen osittain: se totesi kuluttajansuojaviranomaisen teon lainvastaiseksi, kun se oli käyttänyt ja levittänyt kantajan henkilötietoja ilman tämän lupaa, ja velvoitti sen lopettamaan tällaisen toiminnan, minkä lisäksi sille asetettiin velvollisuus suorittaa kantajalle korvauksena 100 euroa aiheutuneesta henkisestä kärsimyksestä ja esittää hänelle julkinen anteeksipyyntö.

Myös Administratīvā apgabaltiesa (ylempi hallintotuomioistuin, Latvia), joka tutki asian muutoksenhaussa, hyväksyi vaatimukset osittain: se totesi kuluttajansuojaviranomaisen teon lainvastaiseksi, kun se oli käyttänyt ja levittänyt

kantajan henkilötietoja ilman tämän lupaa, ja velvoitti sen lopettamaan tämän henkilötietojen käyttämisen ja levittämisen tarinassa “Sosiaalinen koe ‘Tarkista – Osta – Käytetty auto’”, minkä lisäksi se veloitettiin esittämään kantajalle julkinen anteeksipyyntö verkkosivuilla, joilla tarina oli julkaistu. Loput vaatimuksista (jotka koskivat rahamääräistä korvausta henkisestä kärsimyksestä) hylättiin.

[Administratīvā] apgabaltiesa totesi, että kuluttajansuojaviranomaisen toimenpide oli jatkunut sen jälkeen, kun luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta 27.4.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) oli tullut voimaan, ja että kyseinen toimenpide oli asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan säännösten vastainen. Henkilötietoja eivät ole ainoastaan kantajan koko nimi vaan myös kantajan persoonallisuus, jonka kuvaamiseksi kyseisessä asiassa käytettiin muun muassa kantajan kuvaa, joka oli otettu ”TE!”-ohjelmasta, ja huomio kiinnitettiin suoraan hänen ammatilliseen toimintaansa autoalalla[.] Se, että tarinaan sisällytetään henkilötietoja, ne julkaistaan ja säilytetään sellaisessa muodossa, että ne ovat muiden henkilöiden saatavilla, merkitsee henkilötietojen käsittelyä. Tarina tuotettiin viranomaistehtävien hoitamisen yhteydessä, ja sillä oli laillinen ja yhteiskunnallisesti tarpeellinen tavoite eli kuluttajien osaamistason nostaminen, jotta nämä kykenisivät tekemään paikkansapitäviin tietoihin perustuvan taloudellisen päätöksen käytetyn auton ostamisesta. Kyseinen tavoite olisi kuitenkin voitu saavuttaa myös käyttämättä kantajan henkilötietoja: kohdistamalla sanoma eri muodossa yleisölle, käyttämällä sisällöltään erilaista tarinaa tai eri henkilöä samankaltaisessa tarinassa.

Arvioidessaan sitä, oliko tarpeen määrätä velvollisuudesta suorittaa korvaus kantajan oikeuden loukkaamisesta, [Administratīvā] apgabaltiesa totesi, että oikeuksien loukkaus, johon kuluttajansuojaviranomainen oli syyllistynyt, ei ollut vakava. Tuomioistuimien otti huomioon, että sillä, että tarinassa käytettiin kantajan henkilöllisyyttä, ei pyritty loukkaamaan hänen kunniaansa eikä mainettaan. Tarina ei voinut antaa puolueettomalle ja kohtuullisen valvutuneelle ulkopuoliselle katsojalle sellaista vaikutelmaa, että kantaja olisi ollut huijari tai epärehellinen ihminen. Kantajalle aiheutui henkistä kärsimystä, koska viranomainen käsitteli ja julkaisi hänen henkilötietojaan ottamatta huomioon hänen vastalauseitaan ja korjaamatta loukkausta hänen pyynnöstään. Viranomainen syyllistyi tähän loukkaukseen, koska se tulkitsi lainsäädäntöä virheelliseksi; lisäksi lainsäädännön tulkinta oli monimutkainen. Tuomioistuimien otti huomioon myös sen, että tällaisen tarinan luominen ja julkaiseminen ilman asianomaisten henkilöiden lupaa olisi ollut sallittua toimituksellisin perustein, että tällainen tarina oli asianmukaisin tapa kyseisen tavoitteen saavuttamiseksi ja että kantajan arkaluontoisia tietoja ei ollut käytetty. Näin ollen tuomioistuimien totesi, että tarinan asettaminen saataville internetiin ei sellaisenaan aiheuttanut kantajalle mainevahinkoa.

Koska viranomainen ei ollut lopettanut asianomaista tekoa kantajan perusteltujen vastalauseiden jälkeen, [Administratīvā] apgabaltiesa totesi, että henkisen

kärsimyksen korjaaminen palauttamalla vahingon aiheutumista edeltänyt tilanne, mistä säädetään kansallisten viranomaisten aiheuttaman vahingon korvaamisesta annetun lain (Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likums) 14 §:ssä, ei riittänyt. Näin ollen tuomioistuin velvoitti viranomaisen esittämään kantajalle julkisen anteeksipyynnön verkkosivuilla, joilla tarina oli julkaistu. Koska tarinalla ei ollut loukattu kantajan kunniaa eikä vahingoitettu hänen mainettaan ja koska hänen arkaluontoisia tietojaan ei ollut käytetty, tuomioistuin ei pitänyt rahamääräisen korvauksen vahvistamasta tarpeellisena.

3 Kantaja teki [Administratīvā] apgabaltiesan tuomiosta kassaatiovalituksen siltä osin kuin kyseessä oli henkistä kärsimystä koskevan korvausvaatimuksen hylkääminen. Kanteessa mainitaan seuraavat perustelut kyseisen tuomion kumoamiselle:

3.1 [Administratīvā] apgabaltiesa teki virheen arvioidessaan, oliko kantajalle aiheutunut vahinkoa, koska se tulkitsi virheellisesti kunnianloukkauksen ja maineelle aiheutuvan vahingon käsitettä ja koska se jätti perusteettomasti arvioimatta eri seikkoja, jotka kantaja oli esittänyt kunniansa loukkaamisesta ja maineelleen aiheutuneesta vahingosta (mukaan lukien tarinan julkaiseminen uudelleen sellaisessa muodossa, että katsojien silmissä kantajan asema tunnettuna autoalan asiantuntijana kiistettiin). Tuomioistuimen olisi pitänyt arvioida keskivertokatsojan, joka ei ole yleensä erityisen tarkkaavainen, reaktiota tarinaan ja siitä kuvastuvaan kantajan henkilökuvaan. Tuomioistuin ei ottanut huomioon sitäkään, että tarina julkaistiin siitä huolimatta, että kantaja oli järjestelmällisesti vastustanut sitä kyseisen tarinan käsikirjoitukseen perustuvien vastaväittein.

Koska tuomioistuin ei antanut oikeussuojaa kunnianloukkausta vastaan, se rikkoi Latvian tasavallan perustuslain 95 §:ää (suoja kunnianloukkauksilta) ja 96 §:ää (yksityiselämän kunnioittaminen).

3.2 Tuomioistuin esitti lähinnä, että kantajan suosio ja hänen luonteensa soveltuvuus tarinan pohjaksi ovat hyväksyttävä peruste sille, että puututaan kantajan yksityiselämää koskevaan oikeuteen ja oikeuteen päättää itse tietojensa käsittelystä.

3.3 Lainsäädännön tulkinnan monimutkaisuus ei voi olla perusteluna viranomaisen mielivaltaisuudelle, joka ilmenee harkittuna tekona, joka on kantajan selvästi ilmaiseman tahdon valtaisen.

3.4 Tuomioistuimen vahvistama korjaava toimenpide (anteeksipyyntö verkkosivuilla, joilla kuluttajansuojaviranomainen oli julkaissut tarinan) ei ole oikeudenmukainen. Demokraattisessa oikeusvaltiossa vahingonkorvaukset eivät voi olla suhteettoman pieniä. Velvollisuus esittää julkinen anteeksipyyntö perustuu vain hyvään kotikasvatukseen ja eettiseen toimintaan. Tätä pitää verrata yleisen tietosuoja-asetuksen 83 artiklan 5 kohtaan, jossa säädetään enintään 20 000 000 euron suuruisesta hallinnollisesta sakosta tai, jos kyseessä on yritys,

sakosta, jonka määrä vastaa neljää prosenttia sen edeltävän tilikauden vuotuisesta maailmanlaajuisesta kokonaisliikevaihdosta.

3.5 Tuomioistuin ei ottanut huomioon yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklaa eikä missään tapauksessa tutkinut sitä [– –] [yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdan sitaatti].

Oikeudelliset perustelut

Sovellettava lainsäädäntö

Euroopan unionin lainsäädäntö

4 Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohta; yleisen tietosuoja-asetuksen 1 artiklan 2 kohta, 82 artikla sekä johdanto-osan 75, 85 ja 146 perustelukappale.

Latvian lainsäädäntö

5 Latvian perustuslain 92 §:n kolmannen virkkeen sanamuoto on seuraava:

”Jokaisella, jonka johonkin oikeuteen puututaan perusteettomasti, on oikeus asianmukaiseen korvaukseen.”

Kansallisten viranomaisten aiheuttaman vahingon korvaamisesta annetun lain 14 §:n otsikkona on “Korvausvelvoitteen määrittäminen henkisen kärsimyksen osalta”, ja siinä säädetään seuraavaa:

”1. Henkistä kärsimystä koskeva vahingonkorvausvelvollisuus määritetään niiden laillisesti suojeltujen oikeuksien ja etujen merkityksen mukaan, joihin on puututtu, ja kyseisen puuttumisen vakavuuden mukaan, jolloin otetaan huomioon viranomaisen teon tosiseikkoihin perustuvat ja oikeudelliset perustelut, vahinkoa kärsineen käyttäytyminen ja oma vastuu sekä muut kyseisen tapauksen kannalta merkitykselliset olosuhteet.

2. Henkinen kärsimys korvataan palauttamalla vahingon aiheutumista edeltänyt tilanne tai, mikäli tämä ratkaisu on täysin tai osittain mahdoton tai epäasianmukainen, esittämällä anteeksipyyntö tai suorittamalla asianmukainen korvaus.

3. Jos viranomainen tai tuomioistuin toteaa kyseisen tapauksen olosuhteita arvioituaan, että puuttuminen asianomaisen laissa suojeltuihin oikeuksiin tai etuihin ei ole vakava, kirjallinen tai julkinen anteeksipyyntö voi olla ainoa korvaus tai täydentävä korvaus henkisestä kärsimyksestä.

4. Korvaus henkisestä kärsimyksestä voidaan määrittää enintään 7 000 euroksi. Mikäli aiheutetaan vakavaa henkistä kärsimystä, korvaus voidaan vahvistaa enintään 10 000 euroksi; jos kyseessä on kuitenkin hengenvaarallinen vahinko tai

terveydelle aiheutuva erityisen vakava vahinko, korvauksen enimmäismäärä voi olla enintään 30 000 euroa.”

Syyt, joiden vuoksi Euroopan unionin lainsäädännön tulkinnasta vallitsee epävarmuutta

6 [Administratīvā] apgabaltiesa totesi, että kantajan oikeutta oli loukattu, ja sen tuomion tämä kohta on tullut lainvoimaiseksi, mutta kantaja ei ole yhtä mieltä siitä, miten puuttumista sen oikeuteen ja kyseisestä puuttumisesta aiheutunutta vahinkoa on arvioitu, eikä siitä, millainen korvaus on sillä perusteella vahvistettu. Näin ollen kassaatiovalituksen vaiheessa on tutkittava, arvioiko kyseinen tuomioistuin oikein sitä, miten vakavalla tavalla kuluttajansuojaviranomainen puuttui kantajan oikeuteen, kyseisestä puuttumisesta aiheutuneen vahingon olemassaoloa ja sitä, voidaanko tämän tuomioistuimen vahvistamaa korvausta pitää asianmukaisena.

7 Yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos henkilölle aiheutuu tämän asetuksen rikkomisesta aineellista tai aineetonta vahinkoa, hänellä on oikeus saada rekisterinpitäjältä tai henkilötietojen käsittelijältä korvaus aiheutuneesta vahingosta.

Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, että koska edellä mainitussa yleisessä tietosuoja-asetuksessa ei viitata jäsenvaltioiden oikeuteen kyseisen asetuksen 82 artiklassa olevien ilmaisujen, kuten käsitteet ”aineellinen tai aineeton vahinko” ja ”aiheutuneen vahingon korvaaminen”, merkityksen ja ulottuvuuden osalta, on katsottava, että kyseisiä ilmaisuja on mainittua asetusta sovellettaessa pidettävä unionin oikeuden itsenäisinä käsitteinä, joita on tulkittava yhtenäisesti kaikissa jäsenvaltioissa (tuomio 4.5.2023, Österreichische Post, C-300/21, EU:C:2023:370, 30 kohta). Näin ollen näitä käsitteitä tulkittaessa ei sovelleta Latvian lainsäädäntöä vaan ainoastaan asetuksen säännöksiä sellaisina kuin niitä on tulkittu Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä.

Kuten [Administratīvā] apgabaltiesan tuomiosta ilmenee, tämä tuomioistuin perusti päätelmänsä vahingon korvaamisesta yksinomaan Latvian lainsäädäntöön ja oikeuskäytäntöön, mikä ei ole yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan säännösten mukaista.

Lisäksi [Administratīvā] apgabaltiesan tuomiossa käsitellään useita seikkoja, joiden kannalta yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan tulkinnalla on merkitystä. Euroopan unionin tuomioistuimen kirjaamon asiakirja-aineistosta ilmenee, että jäsenvaltioiden tuomioistuimet ovat jo esittäneet useita kysymyksiä kyseisen artiklan tulkinnasta ja että myös niihin annettavilla vastauksilla voisi olla merkitystä nyt käsiteltävässä asiassa (asiat C-340/21, C-667/21, C-687/21, C-741/21, C-182/22, C-456/22, C-590/22 ja C-65/23). Näihin kysymyksiin ei ole kuitenkaan annettu vielä vastausta, mistä syystä tämä jaosto pitää ennakkoratkaisupyyntönsä esittämistä Euroopan unionin tuomioistuimelle tarpeellisenä.

8 Yksi seikoista, joilla oli merkitystä tutkittaessa asiaa [Administratīvā] apgabaltiesassa, on se, onko korvausvelvollisuudesta määrättävä yleisen tietosuoja-asetuksen rikkomisen eli tietosuoja loukkauksen osalta sellaisenaan, vai onko sitä vastoin todettava myös kyseisestä rikkomisesta aiheutunut vahinko. Euroopan unionin tuomioistuin on jo vastannut tähän kysymykseen.

Yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdassa säädetään oikeudesta saada korvausta aineellisesta tai aineettomasta vahingosta, jota on aiheutunut tämän asetuksen rikkomisen seurauksena. Kuten Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, pelkkä kyseisen asetuksen säännösten *rikkominen* ei riitä antamaan oikeutta korvaukseen, vaan on todettava rikkomisesta aiheutuneet *vahingot* (tuomion Österreichische Post 32 ja 42 kohta).

[Administratīvā] apgabaltiesan tuomiosta ilmenee, että tämä tuomioistuin arvioi korvauksen tarpeellisuutta lähinnä pelkästään sen osalta, että viranomainen oli rikkonut tätä asetusta, koska se ei todennut minkäänlaista kantajan kunnian loukkausta eikä hänen maineelleen aiheutunutta vahinkoa. Tämä ei ole asetuksen 82 artiklan 1 kohdan säännösten mukaista. Jos kyseinen tuomioistuin totesi, että kantajalle ei ollut aiheutunut mitään vahinkoa asetuksen rikkomisesta, sen olisi pitänyt hylätä korvausvaatimus.

Ennen muiden päätelmien tekemistä on kuitenkin tutkittava, erehtyikö kyseinen tuomioistuin arvioidessaan vahingon olemassaoloa.

9 Tässä yhteydessä on selvitettävä, voiko yleisen tietosuoja-asetuksen rikkominen eli tietosuoja rikos merkitä kuitenkin samaan aikaan sellaisenaan myös asianomaiselle henkilölle aiheutuvaa vahinkoa.

Yleisen tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 146 perustelukappaleen mukaan rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän olisi korvattava luonnollisille henkilöille vahingot, jotka ovat aiheutuneet tietojenkäsittelystä, jossa on rikottu tätä asetusta. Vahingon käsite olisi tulkittava laajasti unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella ja tavalla, jossa tämän asetuksen tavoitteet otetaan kaikilta osin huomioon. Rekisteröityjen olisi saatava täysi ja tosiasiallinen korvaus aiheutuneesta vahingosta. Myös Euroopan unionin tuomioistuin on viitannut tähän perustelukappaleeseen korostaessaan vahingon käsitteen tulkintaa, joka on vastaa asetuksen tavoitteita, joihin kuuluvat muun muassa luonnollisten henkilöiden yhdenmukainen ja korkeatasoinen suojelu henkilötietojen käsittelyssä unionissa ja tätä varten varmistamaan näiden henkilöiden perusoikeuksien ja -vapauksien suojelua henkilötietojen käsittelyssä koskevien sääntöjen johdonmukainen ja yhtenäinen soveltaminen kaikkialla unionissa (tuomion Österreichische Post 46–48 kohta). Lisäksi yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan nojalla ”aineettomien vahinkojen” käsitteeseen sisältyvää ”vahingon” käsitettä on tulkittava itsenäisesti ja yhtenäisesti unionin oikeudessa (tuomion Österreichische Post 44 kohta).

Euroopan unionin perusoikeuskirjan 8 artiklan 1 kohdassa muotoillaan oikeus henkilötietojen suojaan itsenäiseksi ja henkilökohtaiseksi subjektiiviseksi oikeudeksi, eli jokaisella on oikeus henkilötietojensa suojaan. Yleisen tietosuojasetuksen 1 artiklan 2 kohdassa todetaan niin ikään, että asetuksella suojellaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan, eli oikeus henkilötietojen suojaluun mainitaan yhtenä henkilön perusoikeuksista ja -vapauksista.

Näin ollen esitetään kysymys siitä, merkitseekö puuttuminen tähän subjektiiviseen oikeuteen sellaisenaan henkilölle aiheutuvaa vahinkoa. Jos toisin sanoen puuttumista muihin henkilölle taattuihin oikeuksiin (kuten oikeus yksityiselämään, omistusoikeus jne.) pidetään vahinkona, voidaan myös katsoa, että edellä mainitun tietosuojaa koskevan oikeuden loukkaaminen merkitsee jo sellaisenaan – tai voi ainakin tietyissä olosuhteissa merkitä – tälle henkilölle aiheutunutta vahinkoa?

Tämä johtaa puolestaan lisäkysymykseen, joka koskee yleisen tietosuojasetuksen rikkomisen eli tietosuojaloukkauksen ja subjektiivisena oikeutena pidettävän tietosuojaa koskevan oikeuden loukkauksen välistä suhdetta. Tietojenkäsittely on toimintaa, jossa käsitellään henkilötietoja, joita lähtökohtaisesti suojellaan. Näin ollen silloin, kun tietoja käsitellään lainvastaisesti, on oletettava, että kyseisellä tietojen käsittelyllä puututaan perusteettomasti henkilön subjektiiviseen oikeuteen saada tiedoilleen suojaa juuri sen vuoksi, että näitä tietoja ei ole suojeltu lainvastaista käsittelyä vastaan.

Esimerkiksi nyt käsiteltävässä asiassa saattaisi olla asianmukaista pohtia, aiheuttaako henkilötietojen levittäminen opetustarinassa vastoin henkilön nimenomaista vastustusta sellaisenaan vahinkoa, koska se merkitsee puuttumista henkilön oikeuteen saada tietosuojaa (joten se merkitsee sellaisenaan vahinkoa, vaikka sitä ei pidetä hänen intimizeettisuojojansa loukkaamisena, kunnianloukkauksena eikä hänen maineelleen aiheutettuna vahinkona).

Lisättäköön, että yleisen tietosuojasetuksen johdanto-osan 75 perustelukappaleessa mainitaan erityisiä vahinkolajeja, mistä voitaisiin päätellä, että vaikka asetuksen rikkominen sellaisenaan merkitsisi sitä, että henkilön oikeutta henkilötietojensa suojaan on loukattu, voitaisiin katsoa, että se ei ole asetuksessa tarkoitettua vahinkoa; toisin sanoen asetuksen rikkomista ei sellaisenaan tavanomaisesti pidettäisi puuttumisena ”luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin”, jotka mainitaan kyseisessä perustelukappaleessa, ja vahinkona. Kyseisessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa: ”Nämä todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevat luonnollisten henkilöiden oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat riskit voivat aiheutua henkilötietojen käsittelystä, joka voi aiheuttaa fyysisiä, aineellisia tai aineettomia vahinkoja, erityisesti jos käsittely saattaa johtaa syrjintään, identiteettivarkauteen tai petokseen, taloudellisiin menetyksiin, maineen vahingoittumiseen, salassapitovelvollisuuden alaisten henkilötietojen luottamuksellisuuden menetykseen, pseudonymisoitumisen luvattomaan kumoutumiseen tai aiheuttaa

muuta merkittävää taloudellista tai sosiaalista vahinkoa; kun rekisteröidyiltä saatetaan evätä heidän oikeuksiaan ja vapauksiaan tai estää heitä valvomasta omia henkilötietojaan; kun käsitellään sellaisia henkilötietoja, jotka koskevat rotua tai etnistä alkuperää, poliittisia mielipiteitä, uskonnollista tai filosofista vakaumusta ja ammattiliittoon kuulumista, tai käsitellään geneettisiä tietoja tai terveyttä ja seksuaalista käyttäytymistä tai rikostuomioita ja rikkomuksia tai niihin liittyviä turvaamistoimenpiteitä koskevia tietoja; kun arvioidaan henkilökohtaisia ominaisuuksia, erityisesti jos kyseessä on henkilöprofiilin luomista tai käyttämistä varten suoritettu analyysi tai ennakointi työsuorituksesta, taloudellisesta tilanteesta, terveydestä, henkilökohtaisista mieltymyksistä tai kiinnostuksen kohteista, luotettavuudesta tai käyttäytymisestä, sijainnista tai liikkeistä; kun käsitellään heikossa asemassa olevien luonnollisten henkilöiden, erityisesti lasten, henkilötietoja; tai kun käsitellään suuria määriä henkilötietoja ja käsittely koskee suurta rekisteröityjen määrää”. Joitakin tässä mainituista vahinkolajeista voitaisiin pitää pelkkinä tietosuoja rikoksina ilman että muita oikeuksia ja vapauksia olisi loukattu (esim. kun asianomaiselta evätään oikeus valvoa omia henkilötietojaan), kun puolestaan kyseisen perustelukappaleen sanamuodosta näyttää olevan kokonaisuutena pääteltävissä, että tavanomaisimmassa tapauksessa tietosuoja rikos ei sellaisenaan aiheuttaisi vahinkoa, vaan kyseinen rikkominen erotetaan tietyllä tavoin laadullisesti vahingosta.

Asetuksen johdanto-osan 85 perustelukappaleessa selvennetään toisaalta seuraavaa: “Jos henkilötietojen tietoturvaloukkaukseen ei puututa riittävän tehokkaasti ja nopeasti, siitä voi aiheutua luonnollisille henkilöille fyysisiä, aineellisia tai aineettomia vahinkoja, kuten omien henkilötietojen valvomiskyvyn menettäminen tai oikeuksien rajoittaminen, syrjintää, identiteettivarkaus tai petos, taloudellisia menetyksiä, pseudonymisoinnin luvaton kumoutuminen, maineen vahingoittuminen, salassapitovelvollisuuden alaisten henkilötietojen luottamuksellisuuden menetys tai muuta merkittävää taloudellista tai sosiaalista vahinkoa”. Ne, jotka mainitaan tässä yhteydessä mahdollisina vahinkolajeina, ovat sekä niitä, jotka merkitsevät lähinnä sellaisinaan tietosuoja rikosta (henkilötietoja koskevan hallinnan menettäminen), että niitä, jotka liittyvät puuttumiseen muihin oikeuksiin ja vapauksiin (esim. maineelle aiheutuva vahinko).

Se korostaa näin ollen epäselvyyksiä, jotka koskevat suhdetta yhtäältä tietosuoja rikosta merkitsevän asetuksen säännösten rikkomisen ja toisaalta 82 artiklan 1 kohdassa tarkoitettun “vahingon” välillä.

10 Seuraavassa on käsiteltävä yhteyttä, joka vallitsee vahingon ja tätä vahinkoa vastaavan korvauksen välillä.

Tulkittessaan vahingon käsitettä asetuksen tavoitteen mukaisesti Euroopan unionin tuomioistuimien on todennut, että se, että aineettoman vahingon korvaamisen edellytykseksi asetettaisiin tietty vakavuuskynnys, saattaisi vaarantaa yleisellä tietosuoja-asetuksella käyttöön otetun järjestelmän johdonmukaisuuden, koska tällaisen kynnyksen porrastaminen, josta riippuu, onko mainitun korvauksen

saaminen mahdollista vai ei, voisi vaihdella asiaa käsittelevien tuomareiden arvioinnin mukaan (tuomion Österreichische Post 49 kohta).

Siltä osin kuin kyseessä on korvausvelvollisuus, josta on määrättävä, eli rahamääräisen korvauksen suorittamista koskeva velvollisuus, Euroopan unionin tuomioistuin on todennut, että jokaisen jäsenvaltion sisäisessä oikeusjärjestyksessä on vahvistettava perusteet tässä yhteydessä maksettavan korvauksen suuruuden määrittämiseksi, sillä edellytyksellä, että mainittuja vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteita noudatetaan (*ibidem*, 53 ja 54 kohta).

Lisäksi on todettava, että yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklaan perustuvaa rahamääräistä korvausta on pidettävä ”täytenä ja tosiasiallisena”, jos sillä voidaan korvata kyseisen asetuksen rikkomisesta konkreettisesti aiheutunut vahinko täysimittaisesti ilman, että tällainen täysimittainen korvaus edellyttäisi rangaistusluonteisten vahingonkorvausten määräämistä maksettavaksi (*ibidem*, 58 kohta).

Näin ollen Euroopan unionin tuomioistuin on jo vahvistanut yleisesti perusteet vahingon määrittämiseksi. Jotkin kysymykset eivät kuitenkaan edelleenkään ole selviä.

11 [Administratīvā] apgabaltiesa katsoi, että nyt käsiteltävässä tapauksessa julkinen anteeksipyyntö kantajalle merkitsee riittävää korvausta aineettomasta vahingosta. Lisättäköön, että tällaisesta henkisestä kärsimyksestä suoritettavan korvauksen muodosta, erityisesti silloin kun puuttuminen henkilön oikeuteen ei ole vakava, säädetään nimenomaisesti Latvian lainsäädännössä (konkreettisesti kansallisten viranomaisten aiheuttaman vahingon korvaamisesta annetun lain 14 §:n 2 ja 3 momentissa), ja siitä säädetään niin ikään sellaisten tapausten varalta, joissa tilanteen palauttaminen täysin ennalleen ei ole mahdollista.

Jos siis korvauksen muoto ja laajuus määritettäisiin Latvian lainsäädännön nojalla, lopputuloksena saattaisi olla – riippuen vastaajana olevan viranomaisen tai tuomioistuimen arvioinnista – se, että myös olosuhteissa, joissa tilanteen palauttaminen täysin ennalleen ei ole mahdollista, anteeksipyyntöä pidettäisiin riittävänä korvauksena.

Koska vahingon olemassaoloa ja merkitystä koskeva kysymys on edelleen avoimena nyt käsiteltävässä asiassa ja tämän kysymyksen selvittäminen riippuu vahingon käsitteen tulkinnasta, tässä tapauksissa voisi olla merkityksellistä selvittää, onko anteeksipyyntöä esittämistä koskevan velvoitteen vahvistaminen ainoana korvauksena yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohdan säännösten mukaista, kun sitä tulkitaan asetuksen tavoitteen ja täyden korvauksen periaatteen mukaisesti.

12 Tutkiessaan korvauksen muotoa ja laajuutta [Administratīvā] apgabaltiesa otti huomioon muun muassa viranomaisen teon tavoitteet ja perustelut. [Administratīvā] apgabaltiesa sisällytti perusteluihinsa erityisesti sen, että kun tarina laadittiin ja sitä levitettiin kantajan kiellon vastaisesti, viranomaisen täytti

tehtäväänsä yleisen edun mukaisesti, että kantajan henkilötietojen käyttäminen tätä tarkoitusta varten oli asianmukaista, että viranomaisen tarkoituksena ei ollut kantajan kunnian loukkaaminen eikä hänen maineensa vahingoittaminen ja että nyt käsiteltävässä tapauksessa lainsäädännön soveltaminen olisi ollut monimutkaista.

Tämä tuo esiin sen kysymyksen, voidaanko tällaisia seikkoja, jotka lähinnä osoittavat tietosuoja-rikoksen tekijän asenteen ja perustelut, ottaa huomioon vahingonkorvausvelvollisuutta määritettäessä.

Kuten edellä on jo mainittu, yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklassa vahvistetaan täyden korvauksen periaate. Jos siis tuomioistuin määräisi, että lain rikkojan perustelujen vuoksi on vahvistettava alempi korvaus kuin korvaus, joka olisi yleisesti suhteessa kärsittyyn vahinkoon, kyseisen korvauksen määrä pitäisi suhteuttaa itse vahingon laajuuteen. Euroopan unionin tuomioistuin on hylännyt sen, että edellytettäisiin, että korvauksen määrän pitäisi olla rangaistuksenluonteinen, nimenomaan sillä perusteella, että tämä ei ole tarpeen täyden ja tosiasiallisen korvauksen saamiseksi (tuomion Österreichische Post 58 kohta). On pohdittava, eikö nyt käsiteltävässä asiassa pidä ottaa huomioon samankaltaisia näkökohtia, eli eikö otettaessa huomioon lain rikkojan perustelut vääristetä yhteyttä, joka vallitsee vahingon ja sitä vastaavan korvauksen välillä, ja eikö tällä tavoin vääristetä täyden ja tosiasiallisen korvauksen mekanismia.

13 Tämä jaosto on kaiken kaikkiaan epävarma unionin lainsäädännön tulkinnasta. Tästä syystä sen on esitettävä ennakkoratkaisukysymyksiä Euroopan unionin tuomioistuimelle.

[– –] [prosessuaalisia seikkoja]

Määräysosa

Tämä jaosto tekee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 267 artiklan nojalla [– –] [viittaus kansallisiin prosessisääntöihin] seuraavan

välipäätöksen

Euroopan unionin tuomioistuimelle esitetään seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

1. Onko yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kyseisen asetuksen vastaisena luvaton henkilötietojen käsittely voi merkitä jo sellaisenaan perusteetonta puuttumista henkilön subjektiiviseen oikeuteen suojella tietojaan ja kyseiselle henkilölle aiheutettua vahinkoa?
2. Onko yleisen tietosuoja-asetuksen 82 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että siinä sallitaan se, että kun ei ole olemassa mahdollisuutta palauttaa vahingon aiheutumista edeltänyttä tilannetta, asetetaan

anteeksiopyynnön esittämistä koskeva velvoite ainoaksi korvaukseksi henkisestä kärsimyksestä?

3. Onko yleisen tietosuojasetuksen 82 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että siinä sallitaan se, että seikat, jotka osoittavat tietoja käsittelevän osapuolen asenteen ja perustelut (esimerkiksi tarve täyttää yleisen edun nimissä hoidettava tehtävä, se, että tarkoituksena ei ole ollut vahingon aiheuttaminen asianomaiselle henkilölle, tai vaikeudet ymmärtää asiaa koskevaa lainsäädäntöä), ovat peruste alemman korvauksen vahvistamiselle kyseisestä vahingosta?

Asian käsittelyä lykätään, kunnes Euroopan unionin tuomioistuin on antanut ratkaisunsa.

Tähän välipäätökseen ei saa hakea muutosta.

[--]

[allekirjoitukset]